

PRINCIPII METODOLOGICE PRIVIND ELABORAREA BALANȚELOR ANUALE A RESURSELOR ALIMENTARE ȘI UTILIZĂRII LOR

I. PRINCIPII GENERALE

Prezenta metodologie stabilește procedura de formare a balanțelor pe cele mai importante tipuri de produse alimentare, determinând nivelul de autoasigurare a țării în sfera alimentară. Recomandările metodologice sunt elaborate în conformitate cu Recomandările metodologice ale Organizației pentru alimentație și agricultură a ONU (FAO) privind elaborarea balanțelor resurselor alimentare și utilizarea lor (2001).

Balanțele resurselor alimentare și utilizării lor reprezintă o sinteză de indicatori, care caracterizează sursele de intrări ale resurselor pe principalele produse agricole și direcția de utilizare a acestora.

Balanțele resurselor alimentare și utilizării lor se elaborează pentru anul calendaristic total pe țară, în conformitate cu lista de produse din anexa nr. 1 la această metodologie.

Colectarea de informații pentru elaborarea balanțelor resurselor alimentare și utilizării lor este reglementată prin Legea Republicii Moldova № 412-XY din 09.12.2004 "Cu privire la statistica oficială."

Baza de informații pentru elaborarea balanțelor resurselor alimentare și utilizării lor constituie:

1. Datele cercetărilor statistice exhaustive și selective:

- pe agricultură (producția vegetală și animalieră, activitatea economică a întreprinderilor agricole, datele cercetărilor statistice selective a micilor producători agricoli și altele);
- pe industrie (volumul producției industriale);
- pe comerțul exterior (importul și exportul);
- pe demografie (numărul mediu anual al populației).
- pe statistica socială (datele cercetărilor statistice selective a bugetelor gospodăriilor casnice).

În plus, la elaborarea balanțelor se utilizează și estimări.

Lista anchetelor cercetărilor statistice este expusă în anexa nr.2 la această metodologie.

Balanțele resurselor alimentare și utilizării lor, elaborate pe tipuri de produse, conțin atât date pe produsele primare în stare proaspătă (de exemplu, grâu), cât și pe produsele derivate din acestea, transformate în produs primar (de exemplu, făină de grâu). Excepție face balanța floarei - soarelui, care reflectă doar datele primare în stare proaspătă.

Formula balanței resurselor alimentare și utilizării lor este următoarea:

$$V_s + P + I = E + UI$$

unde: V_s - variație de stocuri

P - Producție

I - Import

E - export

UI – utilizare internă

Structura balanței resurselor alimentare și utilizării lor:

Resurse	Utilizări
Variația stocurilor (V_s) Producție (P) Import (I)	Utilizare internă (UI): - Semințe, ouă pentru incubație; - Furaje; - Prelucrarea în scopuri nealimentare; - Pierderi; - Consumul personal al populației. Export (E)

Construirea balanței resurselor alimentare și utilizării lor se efectuează conform unei scheme unice pentru producția vegetală și animalieră, cu evidențierea a două părți - resurse (intrări) și distribuția (utilizare a resurselor).

Resursele sunt formate din cantitatea producției agricole produsă în țară, import și creșterea (descreșterea) stocurilor.

Distribuția este formată din exportul de produse agricole și alimentare, consumul în scopuri de producere (consumul de semințe, hrană pentru animale și păsări, etc), prelucrarea în scopuri nealimentare, pierderi, consumul personal al populației.

Fondul consumului alimentar personal al populației se calculează ca diferență între toate elementele din resurse ale balanței și elementele care oglindesc utilizarea producției în scopuri de producere, pierderi și export și este utilizat pentru a evalua nivelul consumului de alimente pe cap de locuitor.

La elaborarea unei balanțe agregat produsele derivate se transformă în produse primare proaspete cu ajutorul coeficienților de transformare.

II. Elaborarea elementelor balanței resurselor alimentare și utilizării lor

Resursele și distribuția acestora se elaborează în baza unor elemente, modul de calcul și asigurarea informațională al căror are caracteristici specifice pentru diferite tipuri de produse.

2.1.Producția.

Acest element reflectă volumul producției agricole obținut în gospodăriile de toate tipurile, indiferent de genul lor de activitate, forma juridică de organizare și de proprietate.

La completarea elementului "producția" pentru produsele agricole (carne, lapte, ouă, cereale, cartofi, legume, fructe, struguri, etc.) volumul anual al producției se determină în baza calculelor anuale ale producției pe produse vegetale și animaliere în gospodăriile de toate categoriile (întreprinderile agricole, gospodăriile țărănești (de fermier) și gospodăriile populației).

Culturi cerealiere

Producția de cereale este prezentată în greutate după finisare (de curățare și uscare), include culturile cerealiere spicoase și porumbul, dar nu include leguminoasele. De asemenea, nu se include: volumul producției nerecoltate, pierderile recoltei pe teren și pierderile în timpul transportării de pe teren la locul pentru stocare.

Leguminoase

Producția de leguminoase este reflectată în greutate după finisare (de curățare și uscare), include fasole, mazăre și alte leguminoase.

Floarea-soarelui

Producția de floarea-soarelui este prezentată în greutate după finisare (de curățare și uscare). Aceasta nu include: volumul producției nerecoltate, pierderile recoltei pe teren și pierderile în timpul transportării de pe teren la locul pentru stocare.

Cartofi

Producția de cartofi este prezentată în masă fizică și include toate tipurile de cartofi: pentru semințe, pentru alimentare și alte tipuri.

Legume

Producția de legume include toate legumele cultivate în teren deschis și închis.

Culturi bostănoase

În producția de bostănoase se include recolta de pepeni verzi și pepeni galbeni.

Fructe

Producția de fructe include fructe sămânțoase și fructe sâmburoase, pomușoare de toate tipurile (inclusiv căpșuni) și nuci.

Struguri

Producția de struguri include toate soiurile de struguri de masă și tehnice.

Carne

În producția de vite și păsări pentru sacrificare se include vânzarea pentru carne, de asemenea consumul în gospodărie a bovinelor, porcinelor, ovinelor, caprinelor, iepurilor, cabalinelor, păsărilor sacrificate. Vânzarea tineretului de vite și păsări pentru creștere în continuare în acest indicator nu se include.

Producția de carne reflectă datele privind greutatea reală a cărnii, cât și a grăsimii bruto și a subproduselor de categoria I și II.

Lapte

Producția de lapte include laptele muls de la vaci, oi, capre, inclusiv laptele utilizat ca hrană pentru viței. Laptele supt de viței în producția totală nu este inclus.

Ouă

Producția de ouă include numărul de ouă obținut în gospodăriile de toate categoriile în anul de raport de la toate tipurile de păsări (găini, rațe, găște, curci, prepelițe, etc.), inclusiv ouăle utilizate pentru incubare.

2.2 Importul, Exportul

Pe acest element se reflectă volumul producției importate pe teritoriul Republicii Moldova și exportate în alte țări în anul de raport. Volumul producției importate și exportate se determină conform datelor statisticii vamale, care sunt clasificate conform Nomenclatorului mărfurilor al Republicii Moldova, armonizat sistemului de descriere și codificare a mărfurilor - standard internațional pentru statistica comerțului exterior.

2.3 Stocurile

Pe acest element se înregistrează stocurile producției în formă naturală și prelucrată, indiferent de locul lor de stocare în perioada de raport.

În volumul stocurilor se include:

- stocurile producției în întreprinderile agricole;
- stocurile producției în gospodăriile populației și gospodăriile țărănești (de fermier);
- stocurile producției în întreprinderile (organizațiile) de achiziționare și de prelucrare a producției.

"Variația stocurilor" este egală cu diferența dintre volumul stocurilor la sfârșitul și începutul perioadei.

Valoarea "variației stocurilor" poate fi negativă (micșorarea stocurilor în timpul perioadei de raport) sau pozitivă (creșterea stocurilor) și se înregistrează în utilizarea producției cu semnul opus.

2.4 Consumul de producție în agricultură

Semințe sau ouă pentru incubajie

Pe acest element se înregistrează cantitatea de produs natural, folosit în ciclul de producție .

Consumul de semințe în întreprinderile agricole se determină conform datelor efective din rapoartele anuale, în gospodăriile populației – reieșind din normele de însămânțare pe un hectar și suprafețele însămânțate.

Furaje

Elementul "Furaje" include cantitatea de produse utilizate pentru hrana animalelor și a păsărilor atât în forma sa naturală, cât și în formă de produse transformate în furaje pentru animale.

2.5 Prelucrarea produselor în scopuri nealimentare

Pe elementul "Prelucrarea în scopuri nealimentare" se indică cantitatea de produse utilizate pentru producerea de produse nealimentare: amidon, bere, alcool, vopsea și alte produse.

La elaborarea balanței pentru floarea - soarelui și struguri, acest element include cantitatea de floarea – soarelui și struguri transmisă pentru producerea uleiului vegetal și a vinului.

2.6 Pierderi de producție

În întreprinderile agricole, în întreprinderile (organizațiile) de colectare și întreprinderile de prelucrare a producției volumul pierderilor la depozitare este determinat în baza datelor din rapoartele statistice. Pentru populație și gospodăriile țărănești (de fermier) se calculează reieșind din ponderea în volumul de producție și a stocurilor în întreprinderile agricole.

2.7 Fondul de consum (consumul personal al populației)

Fondul consumului personal al populației include volumul producției utilizat în alimentare și se calculează ca diferență dintre resurse (producție, import, variația stocurilor) și elementele care reflectă utilizarea producției: consumul de producție (semințe, furaje, incubare, prelucrare în scopuri nealimentare), pierderile la toate etapele, de la producere până la vânzare, export, și este folosit pentru a evalua nivelul consumului de alimente pe cap de locuitor.

Datele privind consumul de produse alimentare de bază pe locuitor, obținute în cadrul formării balanțelor alimentare, se compară cu datele consumului de produse în gospodăriile casnice, obținute în cadrul cercetării bugetelor gospodăriilor casnice.

Mai jos se arată componența fondului de consum al produselor alimentare de bază:

Fondul de consum de cereale include cantitatea de cereale trimise în cursul anului curent pentru procesare, în scopul de a satisface cerințele populației în pâine și produse de panificație consumate în formă prelucrată (făină, crupe, paste făinoase și produse de patiserie), recalculate în cereale fără leguminoase pentru boabe.

Fondul de consum de produse derivate din cereale include făină, crupe (de grâu, de hrișcă, de ovăș, de orz, de griș, de porumb și altele), pâine și produse de panificație, produse făinoase de cofetărie, paste făinoase recalculate în făină și nu include produse derivate din leguminoase.

Fondul de consum de leguminoase include culturile leguminoase, concentrate din leguminoase și alte produse alimentare pe bază de cereale transformate în produsul primar cu ajutorul coeficienților de transformare.

Fondul de consum de legume și culturi bostănoase include legume și culturi bostănoase, conserve din legume, sucuri, produse de tomate, legume uscate și congelate, recalculate în proaspete. Legumele și culturile bostănoase marinate și murate sunt incluse fără a fi recalculate în produse proaspete.

Fondul de consum de cartofi include cartofii proaspeți și semifabricate (crecher din cartofi, fulgi de cartofi, crupe din cartofi/ pireu uscat), felii crocante și bastonașe de cartofi, produse congelate din cartofi, amidon din cartofi, recalculate cu ajutorul coeficienților de transformare în cartofi proaspeți.

Fondul de consum de struguri cuprinde strugurii proaspeți și produsele derivate din struguri (cu excepția vinului) recalculate în stare proaspătă (sucuri, stafide).

Fondul de consum de fructe include fructele (fructe sămânțoase, fructe sâmburoase, citrice, subtropicale), pomușoare, nuci și produse derivate din ele, recalculate în stare proaspătă (conserve din fructe, gemuri, fructe uscate, fructe și pomușoare congelate).

Fondul de consum de carne și produse din carne include carne de diferite tipuri de animale (bovine, porcine, ovine, caprine, iepure, păsări etc.), produse din carne recalculate în carne cu ajutorul coeficienților de transformare, luând în calcul subprodusele de categoria I și II și grăsimile recalculate în grăsime bruto.

Fondul de consum de lapte și produse lactate include laptele de toate tipurile în masă fizică și produse lactate, inclusiv unt (brânzeturi, inclusiv brânză, brânzeturi topite, conserve din lapte, produse lactate uscate, produse lactate, înghețată, etc.), recalculate în lapte cu un conținut de grăsime de bază.

Consumul de ouă și produse din ouă include ouă de toate tipurile de păsări, praf de ouă și produse din ouă, recalculate în ouă și se măsoară în mii buc.

III. DETERMINAREA NIVELULUI DE AUTOAPROVIZIONARE ȘI A ALTOR INDICATORI ÎN BAZA BALANȚELOR ANUALE A RESURSELOR ALIMENTARE ȘI UTILIZĂRII LOR

În baza balanței resurselor alimentare și utilizării lor se determină indicatorul care caracterizează securitatea alimentară a țării: nivelul de autoaprovizionare cu principalele tipuri de produse agricole.

Nivelul de autoaprovizionare cu produse agricole reflectă în ce măsură producția proprie acoperă toate cerințele sau așa numitul "consumul intern" al țării. Nivelul de autoaprovizionare al țării pe anumite tipuri de produse agricole se determină ca raportul dintre producția pe aceste tipuri de produse agricole la consumul lor pe teritoriul țării în %.

În general, algoritmul de calcul al coeficientului de autoaprovizionare poate fi prezentat prin următoarea formulă:

Producție

$$CAA = \frac{\text{Volumul producției}}{\text{Consumul intern}} \times 100\%$$

Consumul intern

Unde, CAA - coeficientul de autoaprovizionare

Consumul intern include:

- consumul de producție în agricultură;
- consumul personal (fondul de consum);
- pierderi de producție;
- utilizări în scopuri nealimentare.

În baza bilanțelor se determină de asemenea indicatorul, care caracterizează dependența de import. Coeficientul de dependență de import se calculează ca raportul dintre import și volumul producției plus import minus export și este prezentat prin următoarea formulă:

Volumul importurilor

$$DI = \frac{\text{Volumul importurilor}}{\text{Volumul producției+Import-Export}} \times 100\%$$

Volumul producției+Import-Export

unde, DI - coeficientul de dependență de import

Consumul de alimente pe locuitor este calculat prin împărțirea fondului de consum personal la numărul mediu anual al populației:

Fondul de consum

$$CP = \frac{\text{Fondul de consum}}{\text{Numărul mediu anual al populației}}$$

Numărul mediu anual al populației

unde, CP - Consumul de alimente pe locuitor

(Kilograme pe an, ouă – buc. pe an)

Fondul de consum reflectă volumul produselor alimentare, consumat într-un an calendaristic.

IV. CLASIFICATOARE, NOMENCLATOARE ȘI ALTE MATERIALE, UTILIZATE LA ELABORAREA BALANȚELOR ANUALE A RESURSELOR ALIMENTARE ȘI UTILIZĂRII LOR:

- Clasificatorul statistic al produselor (bunurilor și serviciilor) al Republicii Moldova (CSPM);
- Nomenclatorul mărfurilor al Republicii Moldova;
- Nomenclatorul de produse și servicii industriale al Republicii Moldova (PRODMOLD);
- Clasificatorul Activităților din Economia Moldovei (CAEM);
- Recomandările metodologice ale Organizației pentru Alimentație și Agricultură a ONU (FAO) privind elaborarea balanțelor alimentare (2001).

De asemenea, se utilizează coeficienții de transformare a produselor alimentare procesate în produse proaspete.